

OTTO BERNT JUHL, BAGSVÆRD OBSERVATIONS- OG BEHANDLINGSHJEM

Uddannelsesreform og specialisering

Til daglig er jeg forstander på Bagsværd Observationshjem. Det er en specialinstitution for små børn mellem 0 og 5 år, der er anbragt med henblik på observation, pædagogisk-psykologisk undersøgelse og beskrivelse. Der er tale om børn, hvis fysiske, psykiske og sociale udvikling er truet i et omfang, der kræver en specialpædagogisk indsats og hjælp. Børnene bor på institutionen i gennemsnitligt 3-6 måneder.

Jeg blev uddannet som pædagog i 1980, altså under den tidligere socialpædagogiske grunduddannelse. Nogle vil nok sige som "rigtig socialpædagog". I de år jeg har arbejdet inden for det socialpædagogiske område, har jeg oplevet en voldsomt stigende specialisering og differentiering i arbejdet. Og det er interessant. For denne specialisering er ikke blevet fulgt op af en tilsvarende specialisering af grunduddannelsen. Tværtimod er grunduddannelsen blevet mere og mere generalistisk. Uddannelsens historie er faktisk historien om sammenlægningen af 5 forskellige uddannelser op igennem de sidste 30 år.

SPECIALISERING

At arbejdsfeltet bliver mere og mere specialiseret, mens uddannelsen bliver mere og mere generaliseret, giver problemer på arbejdspladserne. Vi oplever, at der er flere og flere af de specielle ting, de studerende ikke har med i bagagen, når de kommer ud til os. F.eks. ved de intet om medicin og medicingivning. Det var noget, man lærte før i tiden. I dag er det derfor os på arbejdspladserne, der må oplære de nyuddannede i dette, og som må sikre, at de kommer på de fornødne kurser. Og det er for så vidt i orden – men så bliver vi også nødt til at acceptere, at de nyuddannede slet ikke er færdiguddannede, når de kommer ud. De er ikke i stand til at gå fuldt ud ind i en stilling på det mere specialiserede pædagogiske område.

Dette forhold burde medtænkes i reformen af pædagoguddannelsen – det bliver det ikke. Det er som om man forestiller sig, at de nyuddannede er færdiguddannede, når de er færdige med grunduddannelsen. Det er i hvert fald ikke tilfældet, når det gælder det specialpædagogiske arbejdsområde på døgninstitutioner. Andre må afgøre, om det gælder på det normalpædagogiske område.

Med disse bemærkninger siger jeg ikke, at uddannelsen skal blive lige så specialiseret som arbejdet. Nej – det ville blot blive et evigt kapløb mod tiden og kræve uddannelsesreformer hver anden uge. Derimod er vejen frem, i langt højere grad end nu, at sammentænke grunduddannelsen med efter- og videreuddannelsen. Her er det som om regeringens redegørelse om pædagoguddannelsens fremtid taber pusten – dens horisont er desværre kun grunduddannelsen.

Til gengæld er det positivt, at redegørelsen har opdaget, at der er andre pædagogiske områder end det normalpædagogiske. Jeg er glad for forslaget om, at der skal ske en specialisering mod bestemte arbejdsområder. Jeg tror, det vil blive en god forberedelse til de studerendes senere specialisering. Jeg synes også, at det lyder fornuftigt at lade servicelovens overordnede formålsparagraf være styrende for denne specialisering. Men er seminarielærerne parate til at undervise i forhold omkring mennesker med funktionsnedsættelser og voksne med sociale problemer?

Det er ikke for at jamre, at jeg omtaler den stigende specialisering og differentiering inden for det socialpædagogiske arbejdsområde. Det er tværtimod en god ting, for det betyder, at tilbudene er blevet langt mere præcist rettet mod det enkelte individ. Barnet, borgeren, brugeren er et unikt væsen med egne behov og egne ønsker til tilværelsen. De kan ikke bare puttes i en kasse med en eller anden etiket. Og vi er slet ikke færdige med denne øgede differentiering og specialisering; denne tendens er et grundvilkår i arbejdsfeltet. Det stiller store krav til uddannelsen – men også til arbejdsfeltet.

Derfor er jeg på den ene side glad for introduktionen af specialisering i uddannelsen, men vi må på den anden side ikke tro, at 1/2 års specialisering i grunduddannelsen gør de nyuddannede til specialister i at arbejde med mennesker med funktionsnedsættelser eller med andre mere specifikke problemstillinger. Grunduddannelsen vil ikke – selv med den her foreslåede specialisering – gøre den kommende pædagog fuldt funktionsdygtig fra den første dag.

Men omvendt betyder det ikke, at den foreslåede specialisering er ligegyldig, for den kan helt sikkert ruste den kommende pædagog meget bedre til at kvalificere sig til en specialpædagogisk indsats. Grunduddannelsen skal give den grundlæggende viden og de grundlæggende færdigheder. Siden skal specialiseringen så komme. Specialisering er noget, der kommer efterfølgende i forbindelse med videreuddannelse og specialiserede arbejdsfunktioner.

EN FÆLLES FAGLIG KERNE

Ifølge serviceloven skal vi yde en særlig indsats for de børn, der har særlige behov for hjælp. Hvis redegørelsens specialisering skal foregå inden for rammerne af en fælles pædagoguddannelse, er det vigtigt for den nye pædagoguddannelse, at den snarest får etableret en fælles faglig kerne. Det er der ikke i dag; og hvis vi har praktikanter fra forskellige seminarier, oplever vi store forskelligheder med hensyn til, hvordan de studerende er uddannet.

Af redegørelsen fremgår det, at der er forslag om at stramme fagene i uddannelsen op. Det synes jeg er en god idé, og det vil givet løse nogle problemer – men en sådan opstramning har ikke noget med den fælles pædagogfaglige kerne i uddannelsen at gøre. Den fælles faglige kerne skal komme et andet sted fra, nemlig fra det, der er vores samfundsmæssige opgave. Hvis den ikke kan etableres på dette grundlag, bliver vi nødt til at acceptere, at uddannelsen skal splittes op. Personligt tror jeg, den kan findes, hvis vi tager udgangspunkt i servicelovens formålsparagraffer. De angiver nemlig formålet og perspektivet med alle pædagogers indsats. Dette forhold er der desværre ikke noget om i redegørelsen.

At tanken om en fælles faglig kerne i pædagoguddannelsen er helt fraværende i redegørelsen, ses også af forslaget om, at dansk skal styrkes i uddannelsen – ja, for nogle skal det være obligatorisk. For mig at se kunne man lige så godt sige, at de studerende skal have matematik som liniefag, så kunne de yde en bedre lektiehjælp til de børn og unge, de arbejder med. Personligt finder jeg i den forbindelse matematik, idræt, musik og naturfag mere centrale end dansk. Og det helt centrale i den forbindelse er, at så længe der ikke er etableret en fælles pædagogfaglig kerne, så kan man komme rendende med alt muligt og forlange det puttet ind i pædagoguddannelsen. Det vil hverken uddannelsen eller vi på institutionerne være tjent med.

Den nuværende pædagoguddannelse er en generalistuddannelse, og meget tyder på, at det også er det, der er lagt op til i redegørelsen; og uanset hvad, så er udgangspunktet for specialisering, at man ved noget om normalområdet. Det vil sige, at for at man kan begynde at specialisere sig, er det nødvendigt med en omfattende viden inden for udviklingspsykologi og socialpsykologi. Man skal have et indgående kendskab til videnskabsteori og pædagogisk teori samt den sociale lovgivning. Der skal være stopprøver undervejs i studiet, prøver der sikrer, at den studerende har erhvervet sig viden nok til at kunne specialisere sig, det vil sige kunne identificere fejludvikling. Når og hvis de faglige forudsætninger er til stede, kan man begynde at tale om en specialisering i forbindelse med både undervisningsforløbet og i praktikken i specialinstitutionerne.

Det mest optimale for mig at se ville være at tage udgangspunkt i den norske uddannelsesmodel for pædagoguddannelsen. Der har man lavet en decideret uddannelse for daginstitutionsområdet, en for fysisk og psykisk udviklingshæmmede, en for det psyko-sociale område og en familierelateret uddannelse. Det vil så efterlade nogle mindre specialer såsom autisme, men det må der kunne findes en løsning på.